

meg az ujjur, együtt nőttünk fel, összetartozunk." Azután a tenyerembe kezdett számokat rajzolni: „Látod, kétezer éve mentetek el innen nyugatra!" Még most is töprengök: vajon a hazai utcákon hány ember tudna így találomra beszélni az ujjurokról, a keleti történelmi kapcsolatokról? A történelemből ismert „népi emlékezet" élő példája éppúgy megrázott, mint később a quarkili ujjur párttitkár, aki megerősítette, hogy ha idehaza valami gondunk lenne, csak bátran menjünk vissza hozzájuk, majd ők adnak menedékjogot, s telepedjünk csak vissza.

Még egy élményem kívánczik ide, amikor a Kirgiz Autonóm Körzetben Tashkurgán főterén felállított hatalmas emlékoszlopon megpillantottam az ott trónoló, kiterjesztett szárnyú turulmadarat, amelyet ugyanilyen pózban eddig csupán Belső- és Külső-Mongóliában, valamint a Kárpát-medence hagyományörző emlékművein láttam.

S hadd tegyem még azt is hozzá az elmondottakhoz, hogy Mongóliában és a Kínához tartozó Belső-Mongóliában előkerült hun régészeti leletek, a sírok szerkezete, a bennük talált rituális üstök, fegyverek, övdíszek, lószerszámok stb., a temetkezési szokások nemcsak az ázsiaiánál jóval szórványosabb európai hun leletekkel és emlékekkel mutatnak párhuzamot, hanem a felső-magyarországi (pl. a Felső-Tisza vidéki) ősmagyar leletekkel. Sőt a hun származástudattal rendelkező mai népek, pl. az ujjurok születéssel, esküvővel és temetéssel kapcsolatos néprajzi hagyományai, népmese- és népzenei motívumai is feltűnően hasonlítanak a magyarokéra. Ez akkor is elgondolkodtató, ha nem sok bizonyosat tudunk arról, mi minden történt több mint 2000 évvel ezelőtt.

- Mennyire élnek benned szamosújvári gyermekkori éveid emlékei?

- Azt kell mondanom, hogy ezek az emlékek kitoröhlhetetlenek: a szamosújvári református elemi iskolai és gimnáziumi tanévek ezernyi emléke; Baktay Ervin előadása a gimnáziumban (ő járta végig először Körösi Csoma Sándor indiai útját és kolostorait); a focimeccsek és a húsvéti locsolások; Gabányi tanár úr órái, és diáktársaim, mindenekelőtt a három Sztranyiczki fiú örökké tartó testvéri barátsága, állandó segítsége. Az egykori szamosújvári gimnáziumi évkönyveket kívülről tudom, annyit lapoztam rongyosra. Idén is elszeretnék jutni Szamosújvárra, túlszűfolt programom ellenére talán tudok erre is időt szakítani.

Sztranyiczki Mihály

A bőség kosarából...

Megint egy olyan klubest, amelyről - hálstennek - nehéz beszámolni, méghozzá tartalmi gazdagsága és az elejétől a végéig igen magas színvonala miatt. Ám - és az igazság kedvéért ezt előre kell bocsátanom - mégis nehéz volt végig érdemben résztvenni, végig érdemben figyelni. A látszólagos ellentmondás rögtön világossá válik.

Március 18-án *Dávid Katalin* művészettörténész volt a Fővárosi Örmény Klub első számú vendége, a találkozó *A szimbólumokról* címet kapta. A magyarországi művészettörténet nagyasszonyát színültig telt terem várta. Sokan elhozták a nemrég második kiadásban megjelent *A teremtett világ harmóniája* című könyvet - amely alcíme szerint a bibliai jelképek kézikönyve -, hogy dedikációt kérjenek és néhány szót váltsanak a szerzővel. Ezt a várakozásukat azonban csak részben sikerült kielégíteniük, ugyanis idő hiányában legfeljebb a szó szoros értelmében futólagos, röpke pillanatokra kerülhetett sor.

A nagy várakozásra a művészettörténész élvezetes és érdekes előadással válaszolt.

A szimbólumok életünk alapvető részét képezik, persze elsősorban csak akkor, ha tisztában vagyunk jelentésükkel és önmagunk (a társadalom) számára fontosnak is tartjuk őket.

Aki egy jelképet csupán valamiféle rajta kívülálló, önmaga számára ismeretlen - sőt, esetleg egyenesen szükségtelen - dolog jelvényének tart, annak számára a szimbólum nem szimbólum, hiszen a szimbólum: önmaga. (Lásd például a kereszt, az ősi életfa...) Ezért

lényeges, hogy ismerjük a jelképeket, azok jelentését, mélyebb tartalmát, máskülönben egyszerű formává, üres jellé válnak, amelyek nem jelentenek semmit, azaz elsilányulnak. Elsilányulunk ezáltal mi magunk is, lelkiileg, szellemileg elszegényedünk, ha egyszer tartalmas jelképek nélkül élünk. Ha számunkra a lényeges szimbólumok - a divatos szólás szerint - „kiürülnek”... Ugyanis többnyire éppen hogy nem a jelképek „ürülnek ki”, hanem mi magunk, tehát a mi lelki, érzelmi és intellektuális életünk válik üressé.

Még rosszabb, hogy az ürességet, amely lelkünkben így keletkezik, újabb és újabb szimbólumok (vagy inkább kommerciális jelvények) töltik be, magukkal cipelve mindazt a jobbra értéktelen hordalékot, amelynek e jelek a jelzői, a megtestesítői. Így válik a ma (s évszázadok, évezredek óta) alapvető szimbólumokat s a bennük rejlő tartalmakat nem ismerő ember áldozattá. Áldozatává például az egyre újabb fogyasztási szimbólumoknak. Sokszor pillanatnyi, kereskedelmi „tartalmakat” hordozó jelképek válnak az életünk meghatározóivá s a közöttük, velük szinte azt mondhatnánk: a bennük - élő ember még csak nem is igazán érzi át saját ürességét, a mai napra szóló fogyasztási jelvények mögötti értéktelenséget, hiszen igénye sem támadt, amelyhez viszonyíthatna.

Ezzel a problémával kapcsolatban Dávid Katalin így írt említett könyvének Bevezetésében:

"Vágyunk rá és reménykedünk a jelképek újraéledésében, mert nem lehet elégszer ismételni, hogy létünk teljessége függ tőlük. Ha megszűnnek üres jelek lenni, életmentő szerepet töltenek be. Még a mindennapokban is. Mert átformálják az embert, megtanítanak értelemmel megtölteni egy kézfogást, egy mosolyt, egy elesett felemelését, egy invitációt, és sorolhatunk napi gesztusokat, amelyek kultúramegosztó mozdulatok. Ha ezek már nem üres jelek, akkor az ember nem érzi magát elfelejtettnek, hanem ad és kap személyes megszólítást."

Bármilyen furcsán is hangozhat így utólag, írásban, a klubdélutánon való jelenlét személyes élménye nélkül: Dávid Katalin igen nehéz dolgokról beszélt, amelyeket szokás „bonyolult” dolgoknak nevezni. És tette ezt nagyon egyenesen, nagyon egyszerűen, érthetően, nyíltan. Végülis a jelképek igazi szakértője tulajdonképpen valóban nehéz dolgokról beszél, mert hiszen éppen egymással szemben, folyamatosan, nap mint nap mindent elkövetünk, hogy jelképeinket „kiürítsük”. (Köznapi példaként: mindannyian sokat teszünk azért, hogy a „jónapot kívánok” vagy a „hogyan vagy?” lehetőleg üres formalitássá váljék, mert nem tartunk igényt rá, hogy megszólításunkat a másik komolyan vegye. Akaratlanul - tehát: akarat nélkül, lustán - mindent elkövetünk, hogy kiürítsük az életünket, megfosszuk a szimbólumoktól és új, kisebb fajsúlyú - néha egyenest talmi - jelvényekkel helyettesítsük őket, mert úgy véljük, hogy a kisebb terhet, a majdnem üres hátizsákot könnyebb cipelni.)

Ezekről a „látszólag” bonyolult dolgokról Dávid Katalin szavaiból kiderül, hogy a „bonyolult” talán nem is annyira bonyolult, a hátizsák súlyáról pedig csak annyit, hogy jobb, ha az mégis teli van elemőzsiával és ivóvízzel, mert hosszú még a sivatagban előttünk álló út...

Magyarán: meggyőz minket arról, hogy szükségünk van az általunk értelmezett, ismert, tartalommal teli jelképekre. A múltunkra.

Dávid Katalin előbb idézett könyv-bevezetőjének folytatása:

„A sokat szenvedett emberek jogait, reményeink szerint, mindinkább biztosítják a törvények. De ez kevés, mert a jogok mellett kiengesztelődésre vágyunk. Ki adhatja ezt meg, ha nem az, aki tudja magáról, hogy hordozója az isteni kiengesztelődést megszerző megváltás örömhírének. A kiengesztelődéshez azonban újra kell tanulnunk a lélek nyelvét. Kiengesztelődésünk valójában annyit jelent, hogy figyelünk a másik emberre, figyelünk a természetre és figyelünk önmagunkra. Ez a hármasság a lényeg: szeretete a felebarátnak, szeretete az egész élő és élettelen világnak, és szeretete önmagunknak."

Sapientia sat - a bölcsnek ennyi elég is, a régi latin mondás szerint. De ki képes bölcs lenni közülünk?

Az előadást - amelyet a jelenlévő közönség kinyilvánított véleménye szerint még jó ideig hallgatott volna - Dávid Katalin egy megdöbbentő képzőművészeti alkotás gyönyörű, képszerű magyarázatával fejezte be. A magyar közvéleményben sokszor csak szakemberek által emlegetett, amúgy kissé lefitymált, Picasso-féle Guernica című képről beszélt, amelyet a művész 1937-ben festett Guernicay Luno spanyol (baszkföldi) kisváros lebombázásának hírére. (A városkára 1937. áprilisában mért rémületes légicsapást a hírhedt náci Condor Légión, amely ekkor tartotta a rárepüléssel célravezetett bombázás - közismertebb nevén „zuhanóbombázás” - gyakorlati főpróbáját s ha jól belegondolunk, ezzel pontosan meg is határozta, mi fog történni néhány évvel később Guernicán túl, számtalan fronton és háttérben, világszerte.)

- Picasso megfestette a teljes, tökéletes pusztítást, amely után nincs remény, aztán, amikor a kész képet megnézte, rájött, hogy „elpusztította a világot” és végül a kép előterébe egy élő virágot festett. Szimbólum - fejezte be előadását Dávid Katalin.

Vagy talán nem is előadás, hanem inkább beszélgetés volt ez? Hajlunk rá, hogy beszélgetés volt, még ha csak egy hangon szólt is, mert a hallgatóságnak nem volt alkalma, hogy kérdéseket tegyen fel az előadónak. Vagy még inkább - s ezt is érezhetjük, ha a szimbólumok témáját valóban komolyan vesszük, és ezért következő megállapításomat senki ne vegye sértésnek - a művészettörténész előadása végeredményben nagybőjti rekolekciós foglalkozás volt...

Egyszóval: március 18-án a Fővárosi Örmény Klub közönsége, mi mindannyian Dávid Katalin szavaiból kaptunk saját, egyéni guernicáink előterére egy kicsi, élő virágot.

Lélegzetvételnél szünet után következett *Sepsiszéki Nagy Balázs* könyvének bemutatója. A többkötetes mű címe *Székelyföld falvai a huszadik század végén*. (A programismertető Meghívóban szereplő felsorolás, pontosabban az esetleges félreértések elkerülése végett ismételjük meg; történelmileg a teljes Székelyföld a „székek” világa, vagyis: Udvarhelyszék, Csíkszék, Maroszsék, Háromszék, valamint Aranyoszsék. Háromszék pedig azért „három”, mert a kicsi Kézdi- Sepsi- és Orbaiszékből egyesült.)

Sepsiszéki Nagy Balázs nem csak, hogy igen komolyan vette saját - óriási munkája bemutatását, de igen komoly hangú, hatalmas tényanyagot felvonultató, nagyon is értékes előadást is állított össze.

S itt néhány szó erejéig vissza kell térnem a klubestről szóló beszámoló első mondataihoz. Az ember általában képtelen egy nekifutással végignézni például két, igen tartalmas színházi előadást. Hangsúlyozom: végignézni, vagyis érdemben végigélni, odafigyelve, ha egyszer az előadott színmű - esetünkben a bemutatott téma - fontos, érdekes, tartalmas. Márpedig a március 18-i Fővárosi Örmény Klub mindkét előadása fontos, érdekes, tartalmas volt. Megkockáztatom a kijelentést: ilyen alapos, nagy tudásanyaggal alátámasztott, ugyanakkor végtelenül égető, aktuális (kulturális, szociológiai, történelmi, stb.) kérdésekről ilyen magas szinten és ilyen felelősen ma igencsak ritkán hallani Magyarországon. Hangsúlyozni kell, hogy értékes és érvényes előadásokat kaptunk, amelyek korántsem a tapskereső aktuálpolitikai félreszólásokra alapoztak.

Sepsiszéki Nagy Balázs óriási munkát végzett a valós, korunkban létező adatok gyűjtésével és a kötetek összeállításával. Nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint hogy megpróbál utánajárni annak (és dokumentálni!), hogy mi is ma a Székelyföld. Megkísérli lehántani a „Székelyföld” elnevezésű témáról a jóságos hiedelmeket, vélekedéseket. Ki akarja bányászni a fél- vagy egy évszázada ismételt, megszokott állítások és harsogó hivatkozások alól a tényeket. Tulajdonképpen szeretné megváltoztatni azt a közvélekedést, azt az adatok nélküli hivatkozást, amely folyvást körülvesz minket és konkrét tudás helyett legendákkal operál. Egyszerűsítve: Sepsiszéki Nagy Balázs a létező valóságot keresi és írja

le.

Kegyetlen munka, mennyiségét, s érzelmi körítését tekintve egyaránt. Hányan is laknak egy adott helységben ilyen, olyan s amolyan nemzetiségűek? Hányan is látogatják az ilyen, olyan vagy amolyan felekezeti templomát? De: hány traktor segíti a földművelést egy adott területen, mennyi a jobbára mezőgazdaságból élő székelység területein az egy főre eső beruházás, modernizálás?

Nem sorolom tovább: el kell olvasni a Székelyföld falvai a huszadik század végén című könyv kötetét, hogy ne csak a 19-ik század végi felmérések azóta már érvénytelenné változott képét lássuk.

A Magyarok Háza Bartók termében 2004. március 18-án megtartott Fővárosi Örmény Klub találkozájáról tehát végül annyit mondhatok, hogy bizony, sokszor emlegetjük valamelyik, középkori francia király mondását, amely szerint „Párizs megér egy misét”... Nos, nekünk a Fővárosi Örmény klub márciusi klubestjén két Párizs is jutott.

Dávid Csaba

Szomorújelentés

Özv. dr. Simon Istvánné Lázár Piroska
2004 február 29-én Gyergyószentmiklóson elhunyt.

Az Örmény Katolikus Oltáregylet elnöke, az egyházi kórus tagja volt.
Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Az erzsébetvárosi Örmény Szertartású Római Katolikus Plébánia házassági anyakönyvéből (VI. rész)

1902

Ludmann Maximilián - Dietrich Amália
Csiszár Ferenc - Kendof Anna

1903

Szerdahelyi Zoltán - Issekutz Katalin
Molnár (Morai) Mihály - Kopacz Mária
Nemes Eduárd - Wolff Anna
Papp Mihály - Schemsch Róza
Lengyel József - Slakovits Mária
Szállasi Gergely - Kelemen Gizella
Szabó József - Kendof Beáta
Sax Sándor - Zakariás Irma

1904

Donszky István - Gáll Anna
Lángi Adalbert - Rozgonyi Ilona
Lengyel Antal - Csiki Emilia
Dobribán Gergely - Márk (?) Melánia
Csiszár Áron - Kendof Teréz
Opra Vilmos - Szentpéteri Erzsébet

1905